

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060308

DOM
2020-03-18
Stockholm

Mål nr
M 4374-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-04-03 i mål nr M 1942-18, se bilaga A

PARTER

Klagande och motpart

ML

Ombud: JJ

Klagande och motpart

Miljö- och byggnadsnämnden i Luleå kommun

SAKEN

Förbud att släppa ut avloppsvatten till avloppsanläggning på fastigheten XX i Luleå kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår ML överklagande.
 2. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Miljö- och byggnadsnämnden i Luleå kommuns beslut den 12 januari 2018, dnr M-2016-3235, om förbud mot utsläpp av avloppsvatten. Tidpunkten då förbudet börjar gälla flyttas dock fram till den 1 september 2020.
-

Dok.Id 1549882

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Miljö- och byggnadsnämnden i Luleå kommun har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa nämndens beslut att förbjuda utsläpp av avloppsvatten på den aktuella fastigheten och i andra hand att målet ska återförvisas till nämnden för vidare handläggning. Nämnden har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom vad avser avgift för tillsyn.

ML har yrkat att de avgifter han har debiterats ska återbetalas eller reduceras. Han har motsatt sig den av nämnden yrkade ändringen.

Parterna har i allt väsentligt åberopat samma grunder och omständigheter till stöd för sin respektive talan som i underinstanserna. Därutöver har ML anfört att det skulle vara orimligt att kräva honom på tillsynsavgift om beslutet att upphäva nämndens förbud står fast.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Förbud mot utsläpp av avloppsvatten

Enligt 2 kap. 3 § miljöbalken ska alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Med miljöfarlig verksamhet avses enligt 9 kap. 1 § miljöbalken bl.a. utsläpp av avloppsvatten i mark, vattenområden eller grundvatten. Enligt 9 kap. 7 § ska avloppsvatten avledas och renas eller tas om hand på något annat sätt så att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer.

Kraven i 2 kap. 3 § miljöbalken gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem (2 kap. 7 §). Vid den proportionalitetsbedömning som ska göras enligt

2 kap. 7 § ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder. Det är verksamhetsutövarens ansvar att visa att de krav som följer av 2 kap. miljöbalken är uppfyllda (2 kap. 1 §).

Regleringen i 2 kap. 3 § andra stycket innebär att redan risken för att en verksamhet eller en åtgärd kan motverka miljöbalkens mål medför krav på försiktighetsmått, se prop. 1997/98:45, Del 1, s. 209 f.

Vid prövningen av en enskild avloppsanläggning ska enligt praxis hänsyn tas till förhållandena i det större område inom vilket den aktuella fastigheten ingår och beaktas vad följderna skulle bli av en generell utbredning av avloppsanläggningar liknande den som prövas (se t.ex. rättsfallen RÅ 1994 ref. 59 samt MÖD 2006:27 och 2006:53).

Av utredningen i målet framgår det att det finns en överhängande risk att enskilda avlopp påverkar dricksvattenbrunnar på Hertsölandet negativt. Luleå kommun planerar att ansluta fastigheterna till det allmänna avloppsnätet först år 2028–2032. En sådan anslutning är därmed så avlägsen att det inte finns förutsättningar att, i avvaktan på att den kommer till stånd, ge avkall på de miljö- och hälsoskyddsmässiga krav som normalt gäller för enskilda avloppsanläggningar. Att kommunen, måhända, borde ha agerat tidigare för att åstadkomma en kommunal lösning på avloppssituationen i området kan alltså inte tillmätas någon betydelse vid prövningen av om befintliga anläggningar uppfyller de krav som följer av miljöbalken. Frågan om nämnden haft fog för att förbjuda fortsatt användning av avloppsanläggningen på ML fastighet ska bedömas med dessa utgångspunkter.

Den i detta fall aktuella avloppsanläggningen tar emot såväl WC- som BDT-vatten. Vid nämndens tillsyn och inspektion, som har utförts i enlighet med Havs- och Vattenmyndighetens anvisningar och som Mark- och miljööverdomstolen inte finner skäl att ifrågasätta, har flera brister konstaterats. Bland dessa brister noterar Mark- och miljööverdomstolen särskilt att vattennivån i slamavskiljaren stod högt och att det fanns tecken på slamflykt samt att placeringen av infiltrationsbädden inte gick att fastställa och att det saknades luftningsrör. Dessa brister är av sådan art och omfattning att risken för att otillräckligt renat avloppsvatten ska orsaka skada i omgivningen

framstår som hög. Mot bakgrund av den rådande va-situationen på Hertsölandet och då framför allt det faktum att utsläpp riskerar att förorena det grundvatten som förser bostadsområdet med dricksvatten framstår det sammantaget som uppenbart att en fortsatt användning av anläggningen, i dess nuvarande utformning, inte är förenlig med de krav som följer av miljöbalken. Att fastigheten för närvarande används för fritidsboende och därmed endast en kort period varje år förändrar inte den bedömningen eftersom det är en situation som snabbt kan förändras. Inte heller den omständigheten att området ska anslutas till det kommunala va-nätet påverkar bedömningen eftersom en sådan anslutning ligger förhållandevis långt fram i tiden. Mot denna bakgrund finner Mark- och miljööverdomstolen vid en samlad bedömning att nämnden har haft fog för sitt beslut om förbud mot utsläpp till den befintliga avloppsanläggningen. Mark- och miljödomstolens dom ska ändras i enlighet härmed. Eftersom tidpunkten för förbudets inträde har passerats bör den flyttas fram enligt vad som framgår av domslutet.

Tillsynsavgift

ML har överklagat nämndens beslut att ta ut en avgift för tillsynen av avloppsanläggningen på hans fastighet. Mark- och miljööverdomstolen gör i denna del ingen annan bedömning än mark- och miljödomstolen. Hans överklagande ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Gösta Ihrfelt, tekniska rådet Mikael Schultz, samt hovrättsrådet Ralf Järtelius, referent.

Föredragande har varit Liselotte Haraldsson.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-04-03
meddelad i
Umeå

Mål nr M 1942-18

PARTER

Klagande
ML

Ombud: JJ

Motpart
Miljö- och byggnadsnämnden, Luleå kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Beslut av länsstyrelsen i Norrbottens län den 5 juni 2018 i ärende nr 505-3580-2018, se bilaga 1

SAKEN

Förbud att släppa ut avloppsvatten till avloppsanläggning, Luleå XX

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ändrar länsstyrelsens beslut och upphäver det förbud som Miljö- och byggnadsnämndens i Luleå kommun beslut den 12 januari 2018, dnr M-2016-3235, innehåller.

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet i den del det avser avgift för tillsyn.

Dok.Id 308078

Postadress
Box 138
901 04 Umeå

Besöksadress
Nygatan 45

Telefon
090-17 21 00

E-post: mmd.umea@dom.se
www.domstol.se, Info om vår
personuppgiftsbehandling:
www.umeatingsratt.domstol.se eller kontakta
oss

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

BAKGRUND

Miljö- och byggnadsnämnden i Luleå kommun (nämnden) inventerade under sommaren 2016 enskilda avlopp på Hertsölandet, däribland avloppet på ML fastighet XX. Med anledning av resultatet av tillsynsbesöket beslutade nämnden den 12 januari 2018 att förbjuda ML att från och med den 30 november 2019 släppa ut spillvatten från WC (vattentoalett) och BDT-vatten (bad-, disk- och tvättvatten) till den befintliga avloppsanläggningen. Anläggningen utgörs av en trekammarbrunn med infiltration.

ML överklagade nämndens beslut till Länsstyrelsen i Norrbottens län (länsstyrelsen), som i beslut den 5 juni 2018 avslog överklagandet.

ML har därefter överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

Under målets handläggning i mark- och miljödomstolen har länsstyrelsen med stöd av 51 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (AVL) beslutat att för Hertsölandet förelägga Luleå kommun att enligt 6 § i ovan nämnda lag senast den 31 december 2032 bestämma verksamhetsområde samt tillgodose behovet av vattentjänster gällande dricksvatten och spillvatten genom en allmän anläggning. Tidsangivelsen överensstämmer med Luleå kommuns va-plan, där det bl.a. uppges att Hertsölandet beräknas kunna anslutas under tidsperioden 2028-2032.

Mark- och miljödomstolen avgör idag sex mål som alla gäller avlopp på fastigheter på Hertsön.

YRKANDEN M.M.

ML har yrkat att nämndens beslut ska upphävas och att de avgifter som debiterats ska återbetalas.

Som grund för sin talan har ML i huvudsak uppgett följande. I kommunens underlag till beslut sägs att inspektörerna inte hittade någon infiltration.

I yttrande till länsstyrelsen finns en beskrivning av hur anläggningen är uppbyggd. Kommunen har alltså fattat beslut utifrån ett felaktigt beslutsunderlag. Enligt hans bedömning är anläggningen väl fungerande och överdimensionerad i förhållande till nyttjandet av den. Det finns inte några olägenheter i form av lukt eller annat.

Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas. Kommunens åtgärd behövs inte i detta fall. Aktuell fastighet används två till fem veckor per år och huset har endast sommarvatten. En ny avloppsansläggning anlades för 25 år sedan.

Inventeringen som är gjord är en översyn av ett helt område och inte en översyn av en enskild anläggning. Ändå har kostnaden redovisats som en kostnad för varje enhet. I första hand ska avgiften strykas eftersom det är kommunens ordinarie, skattefinansierade arbete som utförts. I andra hand ska avgiften reduceras med minst 50 % eftersom det skett en massinventering.

Nämnden anser att beslutet inte ska ändras.

UTREDNINGEN

Nämndens inspektion 2016

Det fanns tecken på slamflykt och det syntes att vattennivån varit hög i slamavskiljaren. Var infiltrationsbädden låg kunde inspektörerna inte se, inte heller några luftningsrör. Den höga nivån kan tyda på att grundvatten tränger in i slamavskiljaren eller att infiltrationsbädden kan vara mättad med grundvatten. Tömning av slamavskiljaren sker på uppgift från fastighetsägaren vid behov. Slamflykt ger som följd att infiltrationsbädden sätter igen. De brister som noterades var tecken på slamflykt och avsaknad av luftningsrör. I nämndens senare beslut noterades utöver detta att ”uppbyggnad på efterföljande rening är oklar. Slamflykt förutsätts ha skett”. Nämnden har tagit ett antal bilder från inventeringen som visar brunnens insida och avloppsrör från brunnen i ett dike.

I nämndens information om resultat av avloppsinventeringen, daterad den 16 januari 2018, framgår bland annat följande om förutsättningarna i området. Erfarenheter från inventeringen tyder på höga grundvattennivåer under perioder samtidigt som marken ofta är förhållandevis tät. Det innebär att anläggningar med infiltration i mark på många platser inte är lämpliga. Detta i kombination med svårigheten av att klara skyddsavstånd mellan avloppsanläggning och närliggande dricksvattenbrunnar gör att miljö- och byggnadsförvaltningen bedömer att VA-frågan inte kan lösas inom varje enskild fastighet.

DOMSKÄL

Det finns inte anledning att betvivla nämndens uppgift att den allmänna va-situationen på Hertsölandet är sådan att enskilda avloppslösningar inte alls eller endast med svårighet kan konstrueras så att de inte medför risker för framför allt människors hälsa. I en sådan situation är den väg som anvisas av lagstiftningen att kommunen snarast ska se till att behovet av avlopp i området tillgodoses genom en allmän va-anläggning (6 § AVL).

Som anges ovan planerar Luleå kommun inte att ansluta fastigheterna på Hertsölandet till det allmänna avlopps nätet förrän perioden 2028–2032. Länsstyrelsen i Norrbottens län har i sitt föreläggande godtagit kommunens tidsplanering. I ett sådant läge är det mark- och miljödomstolens uppfattning att kommunen inte kan välja att i stället hantera situationen genom att utfärda ett stort antal individuella förbud som huvudsakligen grundas på den allmänna va-situationen i området. I stället måste det krävas att varje förbud kan underbyggas med utredning som visar att det specifika avloppet är sådant att det inte kan användas utan risker för människors hälsa eller miljön.

I det här fallet grundas förbudet på en inspektion ungefär ett och ett halvt år tidigare där nämnden funnit tecken på slamflykt och på att vattennivån någon gång varit hög.

Till den nu aktuella avloppsanläggningen släpps både WC-vatten och BDT-vatten. WC-vatten innehåller vanligen högre halter av patogena mikroorganismer än BDT-vatten vilket normalt också ställer högre krav på reningsmetod. Den nu mottagande anläggningens utformning med slamavskiljare (trekammарbrunn) och en efterföljande infiltrationsbädd är en vanligt förekommande reningsmetod för enskilda avlopp på framförallt äldre bebyggelse i glesbygd.

Nämnden har utifrån de iakttagelser som gjorts vid inspektionen konstaterat att det fanns tecken på slamflykt och det syntes att vattennivån varit hög i slamavskiljaren och att den höga nivån kan tyda på att grundvatten tränger in i slamavskiljaren eller att infiltrationsbädden kan vara mättad med grundvatten, samt att slamflykt ger som följd att infiltrationsbädden sätter igen. Domstolen anser att det är tveksamt om det utifrån ett enda inspektionstillfälle kan dras en sådan slutsats att bädden är mättad med vatten i en sådan omfattning, eller har satt igen på ett sådant vis att den inte kan betraktas som funktionell. En hög slamnivå i slamavskiljaren kan inträffa vid enstaka tillfällen, exempelvis i samband med en vårflod, men mark- eller infiltrationsbädden kan ändå ha en god eller i vart fall tillräcklig funktion efteråt.

Nu aktuell avloppsanläggning nyttjas ca 2-5 veckor per år. Vidare utgör husen på fastigheten den bebyggelse som ligger närmast älven i nedströmsområdet mot älven och det finns inga, vad som i vart fall framkommit, vattentäkter nedströmsliggande från avloppsanläggningen. Det har heller inte framkommit att det finns andra dricksvattenbrunnar på fastigheter åt andra håll än nedströmsriktningen mot älven som riskerar att förorenas från nu aktuell anläggning. Det har heller inte framkommit att det skulle finnas någon badplats i närheten.

Domstolen bedömer utifrån detta att det inte finns någon uppenbar risk för kontaminering av patogena mikroorganismer från den nu aktuella avloppsanläggningen. Det har heller inte framkommit skäl till att bedöma att näringsämnen eller andra ämnen från avloppsanläggningen utgör en miljömässig risk för olägenhet i recipienten, i vart fall inte inom någon närtid.

Med hänsyn till vad som har sagts ovan anser mark- och miljödomstolen inte att utredningen i målet kan utgöra tillräckligt underlag för ett förbud att använda avloppet. Nämnden har således saknat fog för sitt beslut. Länsstyrelsens beslut ska därför ändras på så sätt att nämndens beslut att förbjuda ML att använda avloppet upphävs.

När det gäller avgiften konstaterar mark- och miljödomstolen, liksom länsstyrelsen, att avgiftsuttaget har stöd i den kommunala taxan som i sin tur har stöd i miljöbalken. Mark- och miljödomstolen instämmer också i att tidsåtgången framstår som skälig. Enbart den omständigheten att mark- och miljödomstolen har gjort en annan bedömning än underinstanserna när det gäller det aktuella förbudet innebär inte att det finns särskilda skäl att sätta ned eller efterskänka avgiften. Överklagandet ska därför avslås i den delen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 24 april 2019.

Patrik Södergren

Camilla Wolf-Watz

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Patrik Södergren, tekniska rådet Camilla Wolf-Watz samt de särskilda ledamöterna Stefan Marklund och Sara Rindeskog. Målet har föredragits av tingsnotarien Isabelle Hörnfeldt.